

Linda Graff and Associates Inc.

www.lindagraff.ca

e-Volunteerism, Keyboard Roundtable, October 2008

www.e-Volunteerism.com/quarterly/08oct-keyboard.php

חלוקת העבודה שכירים-מתנדבים: זמנים חדשים, הנחיות חדשות, פתרונות חדשים?

מאת: לינדה גראף

מאנגלית: ברכה פרוינדליך

רבים יודעים שחלק גדול ממה שאנו מכירים היום כמערך הביטחון הסוציאלי ושפע שירותי הבריאות והרווחה שהורגלנו לקיומם, הם מעשה ידיהם ופרי יזמתם של מתנדבים יחידים. ניתן לדמות זאת לפעילות לא-מאורגנת של גבירה חסודה המעתירה חסדים על חולים ויתומים מסכנים, או לחילופין, למה שסוזן אליס כינתה "השולים הסהרוריים" – יחידים, תכופות בעקבות טרגדיות אישיות, אי-צדק או מחלה - שהחלו לפעול למיבוד תשומת-הלב למצבי מצוקה, להענקת שירותים ולתיקון המצב. כך או כך, פעילות התנדבותית היא היסוד שעליו מושתתים חיי קהילה.

המעבר הזה – ממעשי חסד של יחידים שנאבקו נגד מצבי מצוקה קיימים, דרך שירותים ראשוניים, תכופות מעשה טלאי על טלאי שסיפקו שכירים באופן יותר ויותר מאורגן, ועד לשירותים לא רק בתשלום אלא אף "מקצועיים" – זכה לתייעוד נרחב.

במשך עשרות שנים מגמת ההתפתחות הייתה חד-כיוונית – מהתנדבות לעבודה שכירה. את המגמה הזאת הובילו מתנדבים שעם הזמן הפכו לעובדים בשכר. בהדרגה העבודה המאורגנת חדרה אל המגזר הציבורי ואל מגזר המלכ"רים, ובשלושת העשורים האחרונים יותר ויותר משרות של שכירים מוסדו באמצעות הסכמים קיבוציים. המעבר מהתנדבות לעבודה שכירה לא נתקל כמעט בהתנגדות. למעשה ניתן למצוא היום מקומות רבים המעסיקים שכירים ומתנדבים אלה לצד אלה – אם לא במשרות זהות הרי לפחות כחברים בצוות המופקד על ביצוע קשת רחבה של פונקציות חשובות ותכופות אף חיוניות, כגון:

- מכבי אש שכירים ומתנדבים העובדים אלה לצד אלה
- מתנדבים בחדרי מיון בבתי-חולים, הדואגים לנוחות החולים ותומכים בהם נפשית
- שכירים המופקדים על מדריכות בתנועות נוער לנערות (Girl Guide, Girl Scouts)
- שירותי הצלה בים וכבאות באוסטרליה, המבוצעים באורח כמעט בלעדי בידי מתנדבים
- אנשי מקצוע מובילים התורמים מומחיות וידע להקמת שכונות מגורים

לדעתי – גם אם הדברים ינוסחו כאן בפשטנות יתר, מגמת ההתפתחות הזאת מעלה כמה שאלות נוקבות שעלינו להתמודד עמן:

- האם במלכ"רים יש לתת עדיפות לזכויות העובדים על-פני מטרות הארגון ושליחותו?

- אם ארגון יכול לשרת בני-אדם רבים יותר, להעניק להם שירות טוב יותר או להשיג את מטרותיו ביתר הצלחה – האין הוא מחויב (מבחינה חוקית או מוסרית) לעשות זאת?
- האם אנו קיימים כדי לספק למועסקים מקום עבודה?
- אם נידרש לבחור בין מחייה לבין הגשמת המטרה – מהי מחויבותנו העיקרית?

אבהיר את עצמי: אינני באה לטעון שיש להחליף בשרירותיות את כל השכירים במתנדבים ככל שניתן למצואם, ומזה 30 שנה אני חוזרת ומתריעה שהחלפת שכירים במתנדבים בלא הבחנה, עלולה לפגוע בהמשך המימון של משרות קיימות כשהעניינים משתבשים. אבל כשהמימון באמת כבר איננו בהישג יד – האם עלינו להשאיר לקוחות ללא שירות חיוני רק מפני שהפונקציה הנידונה בוצעה בעבר בידי שכירים? ושאלה קשה מזו – אם פונקציה שהיום מבוצעת בידי שכירים יכולה להתבצע לא פחות טוב בידי מתנדבים – האין זה הגיוני שהמלכ"ר יארגן מחדש את כוח האדם שלו כדי שיוכל למקסם את טווח פעילותו וכך גם יחזק את מימוש שליחותו? ואם ניתן לשחרר שכירים על-ידי העסקת מתנדבים בתחום מסוים – האם אין זה הגיוני להעביר כוח אדם שהתפנה לתחום שירות אחר?

אין כוונתי לומר שנשכח אי פעם את התפקיד שמילאה העבודה המאורגנת בהשגת זכויות לעובדים ובהגנה עליהן, ואיני חושבת שאין עוד צורך לפקוח עין ולשמור על ההישגים הקיימים. נהפוך הוא – אנו זקוקים לעבודה המאורגנת כדי להילחם למען זכויות העובד ולפקח על מימושו. תמימות היא לראות בנדבנות גורם שיכול להנחות קבלת החלטות, בפעילות למטרות רווח.

עלינו לזכור ש[תנועת] העבודה היא בת-בריתנו בהגנה על רשת הביטחון הסוציאלית, במאבק נגד ביטול שירותים קהילתיים חיוניים, כשדולה בנושאי זכויות ורווחה בפני הממשלה וגורמי מימון – והיא עושה זאת לא רק למען חברה אלא למען כלל האזרחים. במובן זה העבודה המאורגנת היא מבני בריתנו העיקריים, הגם שאנו לא מיהרנו להודות בקיומה של ברית כזאת ולהפיק ממנה את מירב התועלת.

ובכל זאת, הזמנים השתנו מן היסוד. מקצת השאלות נותרו בתוקפן וקצתן הן חדשות. האם קיימות הנחיות שיעזרו למלכ"רים לפעול באורח מוסרי, ראוי, על-פי החוק ומתוך יושרה?

וחשוב לא פחות – מדינות רבות, בעיקר באירופה, מתמודדות עם אבטלה מתמשכת, והקריאה להגדיר מחדש צורות עבודה מסורתיות הפכו קבילות יותר בעיני גורמים פוליטיים. חוקרים כמו אולריך בק (Ulrich Beck) וג'רמי ריפקין (Jeremy Rifkin) הציעו להשוות את סטטוס עבודת התנדבותית לזה של עבודה שכירה וליצור מערכת חדשה של הכרה חברתית בעבור אנשים הממלאים תפקידים בשירות הקהילה. השיטה תאפשר למתנדבים לקבל תשלום ב"דולרים חברתיים", שיחד עם תשלומיהם הכספיים למערך הביטחון הסוציאלי יחשבו גם הם תשלומים לצורך קבלת שירותי בריאות, חינוך או הטבות לעת פרישה. בלא קשר להערכה הגבוהה לבק ולריפקין

יד שרה מכל הלב - המכון לניהול התנדבות ע"ש לר

ע"ר 58-003-010-4

המרכז: בית יד שרה, קרית וינברג שדרות הרצל 124, ירושלים 96187 טלפון: 02-6444696 פקס: 02-6444496
Email: machonm@yadsarah.org il www.yadsarah.org.il

ולשיטתם, הצעתם מלמדת על שינויים גדולים בתפקידי ההתנדבות ובפוטנציאל שלה, ובתפקידים הממלאים עבודה שכירה, שירות לקהילה ואחריות חברתית.¹

האין זה הזמן לראשי עולם ההתנדבות לפתוח דו-שיח עם עמיתיהם-עמיתינו אנשי העבודה המאורגנת? ראוי ליצור הנחיות חדשות שיותאמו לבעיות זמננו אשר בדרך מתחשבת, רגישה ומוסרית יסייעו לפתור את השאלה הקשה "מי צריך לעשות מה", וזאת מבלי לשכוח לרגע במה עלינו להתמקד בראש ובראשונה – **בהשגת המטרה**.

¹ Anheier, Helmut K and Lester M. Salomon (1999), Volunteering in cross-national perspective; Initial comparisons. *Law and Contemporary Problems*, vol. 62, no. 4, Autumn, pp. 43-65.

יד שרה מכל הלב - המכון לניהול התנדבות ע"ש לר

ע"ר 58-003-010-4

המרכז: בית יד שרה, קרית וינברג שדרות הרצל 124, ירושלים 96187 טלפון: 02-6444696 פקס: 02-6444496
Email: machonm@yadsarah.org.il www.yadsarah.org.il